

О.Є. АВРАМОВА, канд. юр. наук, доц., НТУ «ХП»
І.С. РЕВЕЛЮК, магістрант, НТУ «ХП»

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Робота присвячена актуальній проблемі побудови системи суб'єктів інтелектуальної власності. У статті проведений аналіз норм чинного українського законодавства в сфері інтелектуальної власності. Запропоновано виділяти три групи суб'єктів інтелектуальної власності: первинні, вторинні і допоміжні суб'єкти. Особливо розглянуто категорія «автора», виділено автор-винахідник і автор-творець.

Ключові слова: інтелектуальна власність, українське законодавство, автор, творчість, правовий статус.

Вступ. Суб'єкти інтелектуальної власності є учасниками процесу створення, використання і захисту об'єктів інтелектуальної власності. Автори своєю творчою працею створюють нові шедеври та знаходять інноваційні технічні рішення, а правокористувачі використовують створені об'єкти у своїй діяльності. Для встановлення правового статусу системи суб'єктів інтелектуальної власності виникає потреба у детальному її розгляді.

Дослідження системи суб'єктів інтелектуальної власності здійснилось у працях І.А. Близнеца, Є.П. Гаврілова, В.А. Дозорцева, В.О. Калятіна, Н.В. Макагонової, А.Л. Маковского, О.А. Рузакової, А.П. Сергеева, В.І. Серебровського. Динамічні процеси в сфері інтелектуальної власності приводять до зміни в правовому статусі суб'єктів інтелектуальної власності, що відбивається на їх системі. Це потребує окремого дослідження.

Результати досліджень. Правовий статус суб'єктів інтелектуальної власності передбачено в Конституції України, Цивільному кодексі України та в законодавстві інтелектуальної власності. Згідно зі ст. 421 Цивільного кодексу України суб'єктами права інтелектуальної власності є творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові або майнові права інтелектуальної власності. Виходячи зі змісту цієї статті суб'єктів інтелектуальної власності можна розподілити на три групи.

К першій групі належать первинні суб'єкти, які набули право інтелектуальної власності в результаті створення об'єкта інтелектуальної власності або державної реєстрації прав на цей об'єкт. До цієї групи слід в першу чергу віднести автора (творця), оскільки його інтелектуальний та творчий потенціал є джерелом створення об'єктів права інтелектуальної власності. Тому на законодавчому рівні саме за автором закріплюється весь обсяг особистих немайнових і майнових прав інтелектуальної власності. Другу

групу суб'єктів інтелектуальної власності формують вторинні суб'єкти. Власне вони самі нічого не створюють, але на підставі закону або договору набули у встановленому порядку майнові права інтелектуальної власності й відповідно визнаються суб'єктами права інтелектуальної власності. До третьої групи суб'єктів інтелектуальної власності відносять допоміжні суб'єкти: Державна служба інтелектуальної власності, державні інспектори в галузі інтелектуальної власності та патентні повірені. Розглянемо більш детально правовий статус суб'єктів інтелектуальної власності.

Згідно зі ст. 435 Цивільного кодексу України суб'єктом авторського права є автор твору. У ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» зазначено, що автор (творець) – це фізична особа, творчою працею якої створений об'єкт інтелектуальної власності. За відсутності доказів іншого автором твору вважається фізична особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства). Автор твору належить до первинного суб'єкта права інтелектуальної власності. Необхідно зауважити, що юридичні особи не можуть створювати об'єкт права інтелектуальної власності, оскільки створити об'єкт інтелектуальної власності може лише фізична особа. Проте юридичним особам можуть належати майнові права інтелектуальної власності, в цьому разі вони можуть бути суб'єктами права інтелектуальної власності за договором або законом. Правовий статус автора визначається відповідним інститутом інтелектуальної власності, зокрема авторським, патентним правом.

Визначення автору надається і в нормах патентного права. Згідно зі ст. 463 Цивільного кодексу України суб'єктами права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі й промислові зразки є винахідники, автори винаходів, корисних моделей і промислових зразків. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» і ст. 1 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» автором винаходу, корисної моделі і промислового зразка є фізична особа, результат інтелектуальної, творчої діяльності якої визнано винаходом (корисною моделлю) або промисловим зразком. Інші особи, які набули право на зазначені об'єкти права інтелектуальної власності за договором чи законом, відносяться до категорії вторинних суб'єктів права інтелектуальної власності. Таким чином, в залежності від інституту інтелектуальної власності можна запропонувати класифікацію авторів: автор-творець та автор-винахідник.

В інституті суміжних прав також встановлено перелік суб'єктів інтелектуальної власності. Суб'єктом суміжних прав згідно зі ст. 450 Цивільного кодексу України є виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми, організація мовлення. За відсутності доказів іншого виконавцем, виробником фонограми, виробником відеограми, організацією мовлення вважається особа, ім'я (найменування) якої зазначено відповідно у фонограмі, відеограмі, їх примірниках чи на упаковці, а також під час передачі програми організації мовлення. Зазначені суб'єкти належать до первинних суб'єктів суміжних

прав. Суб'єктами суміжних прав є також інші особи, які набули таких прав відповідно до договору чи закону в первинних суб'єктів суміжних прав.

До другої групи суб'єктів інтелектуальної власності відносяться фізичні й юридичні особи, які набули права на об'єкти відповідно до договору або закону. правонаступництво первинного суб'єкта права інтелектуальної власності виникає у порядку спадкування чи реорганізації юридичних осіб.

Спадкування на об'єкти інтелектуальної власності виникає внаслідок дії закону чи заповіту. Слід зазначити, що існують певні відмінності у спадкуванні авторських прав і промислових прав, оскільки вони визначаються різним терміном дії успадкованих прав. Так, згідно зі ст. 29 Закону України «Про авторське право і суміжні права» майнові права авторів та інших осіб, які мають виключне авторське право, переходять у спадщину на термін 70 років, в той час як особисті немайнові права автора ніколи не можуть бути передані у спадщину. Термін дії майнових прав спадкоємців патентовласників складає частину часу дії патенту, що залишився. Отже, можна запропонувати класифікувати спадкоємців в залежності від об'єкту спадкування на: спадкоємців об'єктів авторського права та спадкоємців об'єктів промислової власності.

Відповідно до чинного законодавства України правонаступниками авторів можуть бути будь-які фізичні і юридичні особи, які стають ними згідно з договором або законом. Так, згідно зі ст. 31 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» майнові права можуть бути передані автором або іншою особою, яка має авторське право, іншій особі повністю чи частково. Передача майнових прав автора чи іншої особи, яка має авторське право, оформляється авторським договором.

Наступним суб'єктом інтелектуальної власності є власник охоронного документа. Власником охоронного документа вважається будь-яка особа, якій належить охоронний документ на об'єкт інтелектуальної власності: патент чи свідоцтво. Патентовласник – особа, що володіє патентом і винятковими правами на використання та розпорядження об'єктами патентного права. Власник свідоцтва – особа, якій належить свідоцтво України на знак для товарів і послуг.

До третьої групи суб'єктів права інтелектуальної власності входять патентні повірені, державні інспектори в галузі інтелектуальної власності, Державна служба інтелектуальної власності та некомерційні організації в галузі інтелектуальної власності.

Правовий статус патентних повірених передбачено Постановою № 957 від 14.09.2011 «Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених)». Патентний повірений надає фізичним та юридичним особам допомогу і послуги, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, представ-

ляє інтереси зазначених осіб у Державній службі інтелектуальної власності, а також судових органах, кредитних установах, у відносинах з іншими фізичними та юридичними особами.

Державний інспектор з питань інтелектуальної власності діє відповідно до Постанови № 957 від 14.09.2011 р. «Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Державної служби інтелектуальної власності». Він є посадовою особою Державної служби інтелектуальної власності. Державний інспектор з питань інтелектуальної власності здійснює контроль за дотриманням суб'єктами господарювання вимог законодавства в галузі інтелектуальної власності.

Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, є Державна служба інтелектуальної власності України, яка діє на підставі Указу президента України № 436/2011 від 08.04.2011 р. «Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України».

Висновки. Таким чином, суб'єкти права інтелектуальної власності можна розділити на три групи. Їх правовий статус залежить від інституту права інтелектуальної власності, функцій та визначається відповідним законодавством. Можна запропонувати поділяти авторів на: авторів-творців та авторів-винахідників, та спадкоємців на: спадкоємців об'єктів авторського права та спадкоємців об'єктів промислової власності

Надійшла до редколегії 01.04.2012.

УДК: 347.15/18

Система суб'єктів інтелектуальної власності / Аврамова О.Є., Ревелюк І.С. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків: НТУ «ХПІ», 2013. – № 6(980). – С. 30-33.

Работа посвящена проблеме построения системы субъектов интеллектуальной собственности. В статье проанализированы нормы действующего украинского законодательства в сфере интеллектуальной собственности. Предложено выделять три группы субъектов интеллектуальной собственности: первичные, вторичные и вспомогательные субъекты. Рассмотрена категория «автора», выделены автор-изобретатель и автор-создатель.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, украинское законодательство, автор, творчество, правовой статус.

The work is devoted to the actual problem of constructing a system of intellectual property subjects. The article analyzes the rules of the Ukrainian legislation in the field of intellectual property. It is suggested that three groups of subjects of intellectual property: primary, secondary and subsidiary subjects. Otdlelno considered.

Keywords: intellectual property, the Ukrainian legislation, author, work, legal status.